UNIVERSITY OF EASTERN FINLAND

Työpaja lajista Kansalliskirjastossa 24.1.25 Kirjallisuusosahanke: miten tutkia kaunokirjallisuuden lajia?

Kati Launis, Veli-Matti Pynttäri, Aino Mäkikalli & Viola Parente-Čapková

Laji: Mitä siitä? Miksi kiinnostaa?

- Laji on yksi **kirjallisuudentutkimuksen** kestokiinnostuksenkohteista
  - Päälajien (draama, lyriikka, epiikka, proosa, essee…) lisäksi voidaan erottaa alalajeja ja pohtia, onko laji kiinteä luokka (N. Frye) vai jatkuvassa muutoksessa oleva teosperhe (A. Fowler)
- Pyrkimyksenä nyt tehdä Fennican metadataan perustuvaa määrällistä analyysia kaunokirjallisuuden lajeista.
  1. **substanssiin** kohdistuvat kysymykset: Mitä lajeja? Miten lajien väliset suhteet muuttuvat?
  2. **menetelmään** kohdistuvat kysymykset: Miten saamme tietoa lajista? Minkälaista tämä tieto on?

Korpuksen muotoileminen Fennicasta

Satu Niininen (KK), Veli-Matti Pynttäri (UEF), Julia Matveeva (TY)

- Työn alla selvitys Fennicasta löytyvistä **kirjamuotoisen aikuisille suunnatun kaunokirjallisuuden ensipainoksista**, jotka on julkaistu Suomessa vuosina 1809–1917 joko suomen tai ruotsin kielellä
- ”Listaa” työstetty kahdella tavalla
  1. **manuaalisesti** (nyt noin 2800 nimekettä)
  2. **automaattisesti** (nyt noin 4500 nimekettä)

1) Otsikot (eli *paratekstit*) tarjoavat tietoa lajista: *leikkinäytelmä, laulelma, näytelmä, novell, pila, kertomus*

-> Teosten lukeminen: millainen on esim. teos, jonka alaotsikossa lukee ”detektivroman”, ”helsinkiläisromaani” tai ”heimoromaani”?
-> alaotsikossa voidaan ilmaista esim. kansakunnan merkitystä: ”en Finsk original”
-> Miten otsikot ja niiden pituudet muuttuvat 1800-luvulla?

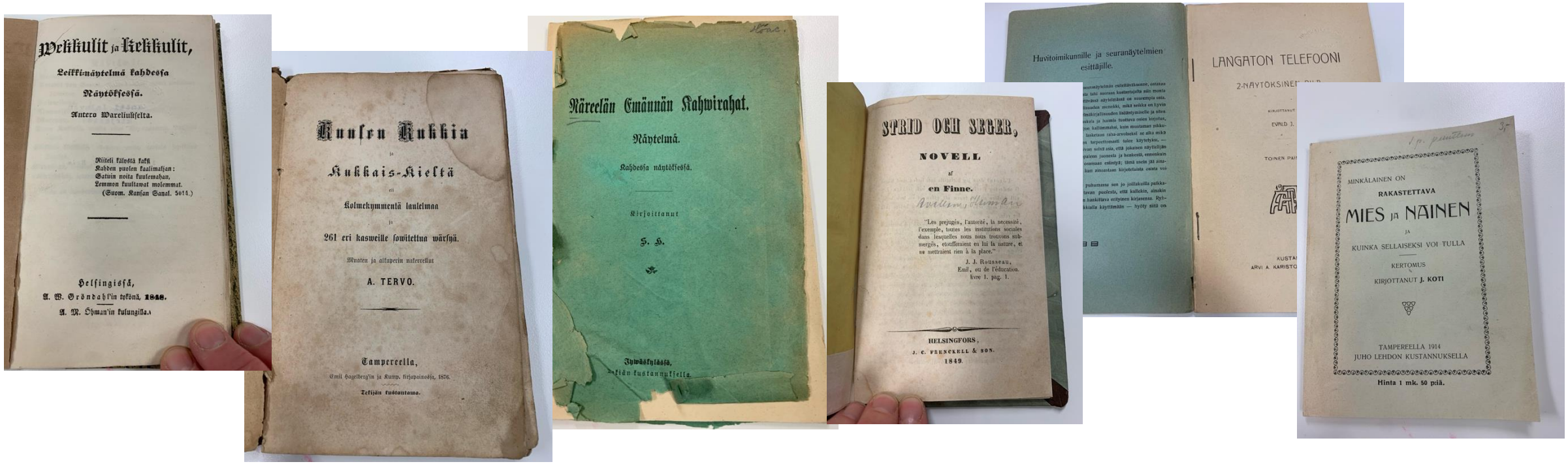

2) Kuvailutiedot tarjoavat tietoa lajista

- Otsikoissa ei tietenkään aina ole lajitietoa, jolloin turvaudutaan muuhun metadataan
- Metadatan kentät 245a, b ja c (esim. a Den Fallna, b berättelse, c af Wendela), 500 (1a Imprimatur: N. A. Gyldén.), 655 (Ia romaanit)
- Miten saadaan selville metadatasta se, paljonko **runoutta, proosaa ja näytelmiä** julkaistiin aikajaksollamme (1809–1917)?

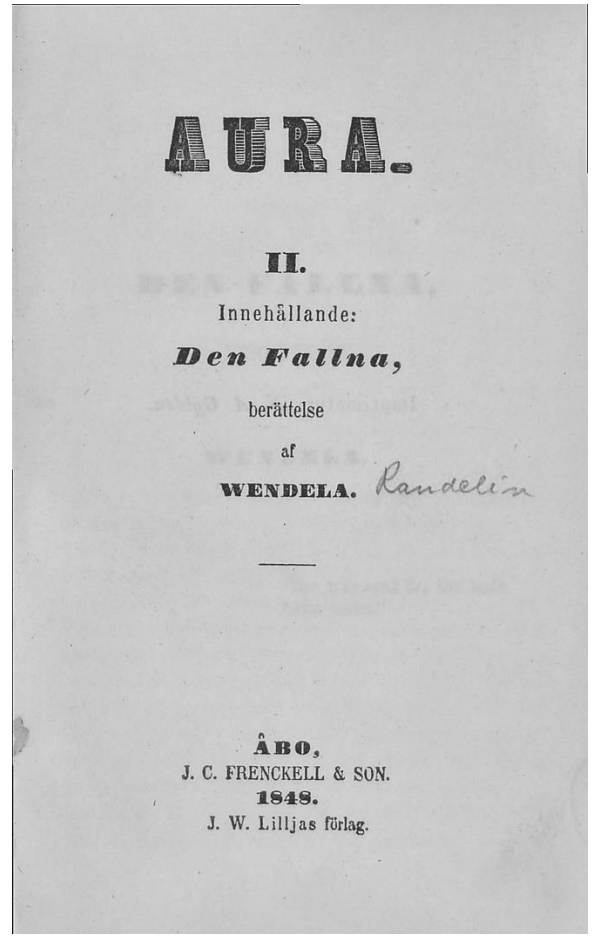
AURA.

II.

Innehållande:

Den Fallna,

berättelse

af

WENDELA.

ÅBO,
J. C. FRENCKELL & SON.
1848.
J. W. Lilljas förlag.

Lajin kuvailu metadatassa

- Meitä kiinnostavat Marc-kentät:
  - 008/33
  - 080 (UDK)
  - 084 (YKL)
  - 500 (huomautukset)
  - 655 (asiasanat)
  - 852 (signum)
  - 245 a/b (otsikot)
  - **Muita?**
- Onko lajin kuvailu hierarkista?
  - **prosessina** (missä järjestyksessä laji kuvaillaan eri kenttiin? Kuvailuohjeet?)
  - **historiallisesti** (milloin Fennicaa on lajin kannalta kuvailtu uudestaan, jos on?)
  - **teknisestä ympäristöstä** johtuen (Marc 21:n luoma ympäristö)

Lajin kuvailu metadatassa

- Lähtökohtaisesti laji on monella tavalla epämääräinen käsite. Sen määritteleminen ja määritelmien kattavuus kyseenalaista.
  - **Tavoitteena ei ole teosten ”oikean” lajin löytäminen, vaan sen ymmärtäminen kuinka lajimääreet ovat toimineet historiallisesti ja myöhemmän kuvailun välineinä.**
- Esimerkkejä nimekkeistä, joiden kuvailu ei ole yhdenmukaista
  - https://kansalliskirjasto.finna.fi/Record/fikka.3995931#details
  - https://kansalliskirjasto.finna.fi/Record/fikka.3995927#details
- Esimerkki nimekkeestä, jonka lajin kuvailu perustuu vain signumiin
  - https://kansalliskirjasto.finna.fi/Record/fikka.3995876#details